

LISBET TORP, ULLA HAHN RANMAR OG MARIE MARTENS

Musikmuseet – Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samling

En udviklingshistorie

Introduktion

Musikmuseet er et af de tidligste musikmuseer i Europa. Det er internationalt anerkendt for sine udsøgte samlinger af historiske musikinstrumenter, hvortil kommer samlingerne af ikke-europæisk herkomst. Med artiklen ønsker vi gennem nedslag i Musikmuseets 120-årige historie at trække linjerne op fra museets åbning frem til i dag. I artiklen belyses museets forskellige funktioner: som museum, formidler af musikhistorie med udgangspunkt i musikinstrumenter og deres udvikling, samt dets plads i dansk musikliv som koncertarrangør og forskningsinstitution.

I 2008 begyndte Musikmuseet og Nationalmuseet at arbejde med planer om at flytte Musikmuseet fra gaden Åbenrå til lokaler i det tidligere Radiohus i Rosenørns Allé. Efter seks års forarbejde kunne Musikmuseet i 2014 åbne dørene til nye permanente udstillinger, et nyindrettet bibliotek og specialindrettede undervisningsfaciliteter på to etager i Vilhelm Lauritzens enestående bygning i Rosenørns Allé. Hermed er museet i dag nærmeste nabo til den levende musik repræsenteret ved Det Kgl. Danske Musikkonservatorium (DKDM), Copenhagen Phil, The Music Confucius Institute og Det Danske Suzuki Institut – det tidligere Radiohus er blevet et *musikkens hus* med oplagte muligheder for samarbejder på tværs af flere af musikkens institutioner.

Artiklen tager udgangspunkt i museets nuværende placering og dets styrkede indsats for børn og unge.

Nye omgivelser, nye muligheder: formidling og undervisning på Musikmuseet

Museets nye udstillinger er samlet på én etage i modsætning til tidligere, hvor udstillingen strakte sig over 29 små rum med 34 døre og mange trapper. De nye forhold har gjort det muligt at skabe et naturligt flow i formidlingen af musikken og dens genstande. De glidende overgange, som opstår af den umiddelbare nærhed mellem forskellige musikhistoriske perioder, medfører for eksempel, at den besøgende – stående med ryggen mod barokken – kan se udviklingen fra middelalderens blandede instrumentarium over renæssancens instrumentfamilier og – efter en drejning på 180° – stå over for barokkens solo- og continuo-instrumenter.

Middelalder møder renæssance i Musikmuseets udstilling. Foto: Kurt Larsen

De kronologiske udstillinger fortæller i to parallelforløb om den vestlige musikkultur fra antikken til slutningen af 1800-tallet og om dansk musikliv fra bronzealderen ligeledes til slutningen af 1800-tallet efterfulgt af det 20.-21. århundrede med tiltagende masseproduktion, globalisering og udvikling inden for elektrisk forstærkede og elektroniske musikinstrumenter. De to forløb udfolder sig omkring en bred midterakse med fri passage til og fra de øvrige dele af udstillingen. Her finder man udstillingens rygrad, *Lydarkaden*, hvor fem montere visuelt og auditivt præsenterer de fem universelle lydannelsesprincipper illustreret med idiofoner, membranofoner, aerofoner, chordofoner og elektrofoner fra forskellige kulturer. For enden af etagen – synlig fra indgangen gennem *Lydarkaden* – findes *Verdensrummet* med skiftende udstillinger og fokus på musikkulturer uden for Europa.

I umiddelbar tilknytning til *Verdensrummet* findes *Pragtrummet* – en art kunstkammer, hvor smukt håndværk, spændende former og interessante eksperimenter fra mange kulturer spiller op til hinanden. Som bindeled mellem *Pragtrummet* og det kronologiske udstillingsforløb finder man *Spillestedet* – et område, som bruges til fremførelse af levende musik og andre aktiviteter. I de nye rammer er der ikke plads til en egentlig koncertsal, men museet arbejder p.t. på indretning af et fleksibelt område til brug ved koncerter og foredrag. Museet anvender desuden Nationalmuseets festsal og biograf i *Prinsens Palæ*.

Det eneste klart afgrænsede rum i udstillingen er *Spil-selv-rummet*, et lydisoleret rum, hvor børn og voksne kan eksperimentere med forskellige instrumenter. Udstillingen er suppleret med lydlofter med indbyggede pir-styrede højtalere, tablets

Et kig gennem udstillingens "Lydarkade" med Angul Hammerich og Carl Claudius i forgrunden. Foto: Kurt Larsen

med musikeksempler og uddybende oplysninger om de udstillede genstande på dansk og engelsk. De nye rammer har således gjort det muligt både at dykke dybere ned i musikkens verden og de udstillede genstande og at styrke de besøgendes nysgerrige og sanselige tilgang til de udstillede genstande gennem bl.a. lydeksempler, skattejagter og museets nye faciliteter i såvel *Spil-selv-rummet* i udstillingen som i *Det Klingende Museum*.

Tablets som gæstens personlige guide gennem udstillingen

Et centralt element i udstillingens nye formidling er inddragelsen af tablets til museets individuelle besøgende. Museets tablets fungerer som de besøgendes personlige guide i udstillingen. Ved hjælp af et system af markører på alle montror (drevet af NFC-teknologi) er tabletten hele tiden i stand til at lokalisere, hvor i udstillingen gæsten befinder sig, og hvilke informationer, der er relevante. Gæsten vil derfor have både uvidede udstillingstekster og lydeksempler til rådighed for de genstande, som han eller hun netop står over for. Det betyder, at gæsten kan vælge sin egen tur gennem udstillingen og lade nysgerrigheden styre.

Samtidig har tabletløsningen også åbnet muligheden for at udvikle to elementer med andre formidlingsmetoder for øje. Det første element er en type guidede ture til børn og børnefamilier i form af skattejagter, hvor der trækkes tråde på tværs af udstilling og genstande gennem særlige temaer og narrativer. I skattejagterne skal gæsterne bruge både øjne, ører, paratviden, eksisterende viden og erfaringer til at løse opgaver i udstillingen. Samtidig inkorporeres relevante informationer om genstandene som en del af skattejagtens fortælling. Formidlingen i skattejagterne hviler først og fremmest

på en spillogik (*gamification*), hvor det gælder om at indsamle point og nå i mål med en opgave – i modsætning til tabletens almindelige funktion.

Det andet interaktive element i museets tablets er funktionen *Den lille komponist*, som bidrager med et mere kreativt indslag i formidlingen. Modsat de mere gamificerede skattejagter er tilgangen her i højere grad eksperimenterende og legende. I *Den lille komponist* har gæsten mulighed for at eksperimentere med lyden fra forskellige instrumenter svarende til de udstillede genstande og lave sin egen udgave af den franske folkemelodi *Ah! Vous dirai-je, Maman/ABC-sangen*. Med udgangspunkt i denne velkendte sang kan gæsten begive sig rundt blandt udstillingens montrer og musikhistoriske perioder og "komponere" sig frem til en tidstypisk udgave af sangen med periodens instrumenter og med direkte reference til genstandene i monterne.

Disse to elementer – skattejagter og *Den lille komponist* – spiller altså på alternative tilgange til et museumsbesøg, men stadig med fokus på at skabe oplevelser og læring omkring museets udstilling og genstande. Samtidig inddrages begge elementer i museets undervisningsaktiviteter.

Som en del af tilbuddet til museets generelle besøgende tilbydes omvisninger i udstillingen, enten i form af en highlights-tur eller som en rejse gennem musikhistorien. Omvisningerne er klassiske i deres opbygning og på et højt fagligt niveau. Musikmuseets korps af omvisere har qua deres store musikfaglige viden desuden mulighed for at tilrette omvisningerne til grupper med særlige ønsker eller musikinteresser. Dette område vil indgå i den udviklingsproces, som museets formidling gennemløber i de kommende år (se mere herom i efterfølgende afsnit).

Ny undervisningsafdeling på Musikmuseet – ny pædagogisk profil

I forbindelse med genåbningen af Musikmuseet i 2014 åbnede museet en ny undervisningsafdeling etableret i samarbejde med *Skoletjenesten*. Fokus for afdelingen har været at skabe undervisningsforløb målrettet til læreplaner lige fra dagtilbud til ungdomsuddannelser. Undervisningen sigter både på at aktivere og motivere eleverne og at åbne dørene til en verden, som mange børn og unge ikke har en umiddelbar adgang til.

Der arbejdes i denne sammenhæng med flere forskellige tilgange til læring, hvor den kropslige og sanselige tilgang til musikken ligger som et helt centralt fokus i alle undervisningstiltag. Ud fra en fænomenologisk tilgang til eleven som sansende krop og væsen har undervisningen fokus på de konkrete fysiske møder med musikinstrumenter og genstande; her spiller museets faciliteter i *Det Klingende Museum* og brugsinstrumentariet en essentiel rolle.

Ved at lade elever komme tæt på ellers ofte utilgængelige instrumenter og give dem en taktil/sanselig oplevelse heraf er det således muligt at skabe en undervisning og læring, som i første omgang er meget personlig og kropsligt forankret. I samspil med denne kropslige tilgang har undervisningen på Musikmuseet også fokus på det dialogiske potentiale i undervisningssituationen. Med udgangspunkt i Olga Dysthes begreb om autentisk dialog (Dysthe, Bernhardt og Esbjørn 2012) arbejdes der med italesættelse af erfaringer og viden. Dialogen i undervisningen sigter mod at lade elevernes erfaringer, viden og opdagelser komme i centrum, således at dette kan forankres og

Detaljerne i museets barokguitarer studeres. Foto: Kasper Kristoffersen

Hvor kommer lyden fra? To drenge og et valdhorn i *Det Klingende Museum*. Foto: Kasper Kristoffersen

gøres relevant for eleverne. I den autentiske dialog sker læringen ikke mindst i udvekslingen og relationerne mellem elever og undervisere om et vidensbegreb, som ikke er absolut men til forhandling.

Ved at arbejde i samspillet mellem den kropslige læring og den dialogiske proces, og ved at begreber som klang og lyd bliver en del af en taktil/kropslig, reflekteret og dialogisk læreproces, er det muligt at facilitere en læring, hvor musikens ofte fremmede begreber og genstande kan gøres helt konkrete og begribelige (Knudsen 2009).

I museets udstilling tilbydes en række særligt tilrettelagte undervisningsforløb målrettet konkrete lærings- og fagmål til elever inden for aldersgruppen 3-18 år. Med ønsket om at inddrage eleverne aktivt i forløbene anvendes et rigt udbud af brugsinstrumenter, rammeskabende fortællinger, undersøgende spørgsmål, oplæg til autentisk dialog og elevøvelser.

Mange af Musikmuseets undervisningsforløb benytter sig af samspillet mellem udstillingen som undervisningsfacilitet og *Det Klingende Museum*. Ved dette dobbeltgreb kan undervisningen give materialiteten i udstillingens smukke, historiske og til tider fremmedartede genstande et helt konkret, taktilt og dybdegående medspil.

Det Klingende Museum

Det Klingende Museum er et af Musikmuseets centrale undervisningstiltag. Som et resultat af et pilotprojekt i 2002-03 (*Musikmuseet i nye omgivelser*, prospekt 2010) stod museet ved åbningen i september 2014 klar med helt nye faciliteter til at skabe oplevelser

Lyd er svingninger – overbevisende frembragt på en gong i slagtojsrummet i *Det Klingende Museum*.

Foto: Kasper Kristoffersen

og læring med fokus på børn og unges møde med musikinstrumenter fra forskellige perioder og dele af verden. Faciliteterne består af fire specialindrettede rum, som indeholder et omfattende brugsinstrumentarium. *Det Klingende Museum* består i sin grundform af to forskellige spor med fokus på henholdsvis det klassiske europæiske symfoniorkester og på traditionelle, klassiske instrumenter fra Kina. Begge spor står emnemæssigt i direkte relation til dele af museets udstilling.

I forløb med fokus på symfoniorkestret får eleverne ved besøg i rummene mulighed for at prøve instrumenter fra alle instrumentgrupper under pædagogisk vejledning fra studerende fra *Det Kgl. Danske Musikkonservatorium* (DKDM). Rekruttering og bemanning af disse rum foregår blandt andet som en del af et samarbejde med DKDM's kursusrække inden for entreprenørskab. Et andet spor i *Det Klingende Museum* har p.t. fokus på klassiske instrumenter fra Østasien og Kina. Her møder eleverne unge musikere fra konservatoriet i Beijing i kraft af et samarbejde med *Music Confucius Institute*, der har en afdeling på DKDM. Begge forløb er tilrettelagt ud fra en antagelse om, at såvel mødet med instrumenterne som mødet med unge musikere har en helt særlig værdi. Forløbene bidrager til nogle konkrete læringsmål inden for musikfaget på såvel grundskole- som ungdomsuddannelsesniveau. Samtidig har museet gennem evalueringer blandt deltagende elever også fundet tegn på stærke, personlige succesoplevelser og sociale, fællesskabsstyrkende elementer i forløbene.¹ Det pædagogiske tilbud i *Det Klingende Museum* indeholder som udgangspunkt også et undervisningsforløb i museets udstilling og afsluttes med en koncert med henholdsvis *Copenhagen Phil* eller musikere fra *Music Confucius Institute*.

Faciliteterne i *Det Klingende Museum* har derudover skabt mulighed for udviklingen af andre undervisningsprojekter, stadig med udgangspunkt i børn og unges møde med musikinstrumenter, men med andre musikpædagogiske mål, tværfaglighed og processer for øje. Brugsinstrumentariet og faciliteterne i *Det Klingende Museum* danner her rammen for et eksperimentarium for lyd og kreativitet, hvor elever gennem forskellige workshops arbejder med skabende musikalske processer ud fra en vifte af æstetiske udgangspunkter. Med udgangspunkt i et optaget soundscape, i litteratur eller i et andet æstetisk udtryk arbejder eleverne med instrumentariet i strukturerede processer for at omskabe det æstetiske udgangspunkt til et musikalsk udtryk. Udgangspunktet er at tilgå musikinstrumenterne som lydkilder fremfor som musikinstrumenter forankret i en konkret musikalsk tradition. Eleverne arbejder undersøgende i forhold til instrumenterne – her er ikke fokus på spilleteknikker men i stedet på ideer og kreativitet. Ved at sætte fokus på den umiddelbare oplevelse af instrumenternes lyd og på elevernes eksisterende lyttekompetencer bliver instrumenterne og deres anvendelse sat fri. Kun fantasien sætter grænser for, hvilke lyde et sæt pauker kan generere – ved at kradse på

1 En elev fortalte, hvor speciel en oplevelse det var at gøre dette sammen med sin klasse – det skabte en god stemning mellem dem. Nogle elever er først forsigtige, når de præsenteres for de fremmedartede instrumenter, men udtrykker en fantastisk begejstring, når de efter meget kort tid har fået en dyb, flot lyd ud af tubaens store korpus. Ved den afsluttende dialog i forløbene er eleverne som regel særligt optagede af ét af de mange instrumenter, de har prøvet, og giver udtryk for, at det er kombinationen af klang, spilbarhed og instrumentet i sig selv, der fascinerer dem.

Kreative musikalske processer i *Det Klingende Museum*. Foto: Kasper Kristoffersen

siderne, ved at råbe ned i dem eller sætte en fidgetspinner til at rotere på skindet. Netop ved denne frisættelse fra traditioner frisættes også et stort potentiale i forhold til kreativitet og den æstetiske læreproces (Fink-Jensen og Nielsen 2009).

Formidling med ny organisatorisk forankring og nye fokusområder

Som et resultat af en organisatorisk forandring i foråret 2017 indgår Musikmuseets formidling og herunder undervisning nu i Nationalmuseets samlede formidlingsafdeling, hvilket har medført en opdeling mellem de to hovedområder **samlinger** og **formidling** fordelt på museets medarbejdere. Hermed skal museets formidlingstiltag og projekter fremover i højere grad samstemmes med Nationalmuseets overordnede strategier på området, og det kommer til at påvirke fremtidens formidlingstiltag på Musikmuseet.

Man har i endnu højere grad end tidligere ønsket i de kommende år at styrke undervisningen og arbejdet med børn og børnefamilier blandt museets generelle besøgende. De kommende års fortsatte udvikling af undervisning og formidling på Musikmuseet vil derfor blandt andet koncentrere sig om at styrke sammenhængen mellem udstillingen og de formidlingsmuligheder, som allerede nu findes i faciliteterne i *Det Klingende Museum* – at styrke det undersøgende og legende i udstillingen og at bringe de taktile og sanselige formidlingslementer endnu tættere på de udstillede genstande – samtidig med at aktiviteter i endnu højere grad kan relatere til nutidens og fremtidens musik.

Museet planlægger at indvie et nyt areal i udstillingen – et areal, som med stor fleksibilitet skal kunne rumme både koncerter, digitale kompositions-workshops og børnefamiliers leg med toner og klange. Aktiviteterne vil til enhver tid tage udgangs-

punkt i museets samling og samtidig også forsøge at pege udad og fremad. Det er derfor ikke usandsynligt, at musikområder som heavy metal og elektronisk musik vil blive taget op i fremtiden. Sideløbende vil det fleksible rum kunne fungere som aktivitetsområde, hvor museets almindelige publikum blandt andet kan udforske og lege med fremtidens musikinstrumenter, forundres over interaktive lydinstallationer og opleve koncertfilm i virtual reality.

Målet er at formidle musikkens magi både til dem, der allerede har opdaget den, og til dem, som har oplevelsen til gode. Musikken fylder meget i de fleste menneskers hverdag og verden; det skal Musikmuseet i endnu højere grad spille op imod, således at f.eks. både klassisk musik-elskere, dansktopfans og hiphoppere får en oplevelse, der kommer dem i møde – og samtidig rører dem og pirrer deres nysgerrighed.

De tanker, som ligger bag museets nuværende formidling, går på mange måder fint i tråd med de idéer, som museets stifter Angul Hammerich (1848-1931) og privatsamleren Carl Claudius (1855-1931) brændte for.

Fra idé til virkelighed – et historisk tilbageblik

Musikhistorisk Museum åbnede den 31. januar 1898 på initiativ af musikforskeren, dr.phil. Angul Hammerich, som havde allieret sig med en række personer i dansk kulturliv: to instrumentbyggere, en forhenværende musikhandler, en kgl. kapelmester, hele tre museumsdirektører og en kontorchef i Kultusministeriet. Med denne kombination af højt respekterede fagfolk og en fortaler på kontorchefniveau i ministeriet var udsigterne til, at planerne om et musikmuseum kunne realiseres, lovende.

Aktionen begyndte i maj 1897, hvor man i de danske dagblade kunne læse et opråb, underskrevet af Hammerich og hans støtter, hvori de efterlyste "gamle, selv ubrugbare Instrumenter af alle Arter" som bidrag til et kommende musikhistorisk museum. Instrumenterne skulle så vidt muligt sættes i spilbar stand, således at man ved at lytte til dem ville kunne danne sig "en Forestilling om, hvorledes de gamle Mestres Musik i Virkeligheden har lydt" og dermed sætte sig ind i "svundne Tiders Kultur" (Müller 1982, 4).

Inspirationen var hentet i udlandet. Initiativtagerne mente, at København – i lighed med Paris, Bruxelles, London, Berlin, Leipzig og Köln – burde have et musikmuseum, og formålet med opråbet var derfor at erhverve en instrumentsamling, der kunne danne grundlaget for etableringen af et sådant museum. Interessen for at bidrage til det nye museum var overvældende – og tidspunktet helt rigtigt. 1800-tallets teknologiske udvikling havde sat sit præg på instrumentfremstillingen, og en del ældre musikinstrumenter var gået ud af brug, i takt med at nye – og teknisk set bedre – instrumenter havde holdt deres indtog i såvel orkestrene som i hjemmene.

Støttekomitéens medlemmer tog deres opgave alvorligt. Ud over at agere på det strategiske plan bidrog de også – både personligt og gennem deres kontakter – til indsamlingen af genstande til det kommende museum. Fra indsamlingens start i maj 1897 til åbningen af Musikhistorisk Museum den 31. januar 1898 var det gennem gaver, indlån og køb lykkedes Hammerich og komitéen at fremskaffe ikke mindre end 300 musikinstrumenter, hvoraf de 200 efter større eller mindre istandsættelse kunne

udstilles. I løbet af museets første leveår voksede samlingen støt, dels takket være yderligere donationer, dels gennem køb i ind- og udland. Ikke mindst marts 1898 var en indbringende måned. Først modtog museet ved gavebrev 54 instrumenter af hovedsagelig europæisk oprindelse fra den danske generalkonsul og possementfabrikant² i Malmø, Carl Claudius, og senere på måneden ankom – efter 3 måneders sejlads fra Singapore – en sending med 48 instrumenter fra Syd- og Sydøstasien som gave fra administrator Frederik Lassen Landorph på Sumatra.³

Museets fysiske rammer og samarbejdsrelationer

Da der i 1898 skulle findes egnede lokaler til det nye museum, tilbød Kunstindustrimuseets direktør, Pietro Krohn, lokaler i Kunstindustrimuseets bygning ved Rådhuspladsen. Krohn var som medlem af støttekomitéen dybt involveret i projektet, og ud over at stille lokaler til rådighed lod Kunstindustrimuseet da også flere instrumenter fra museets egne samlinger indgå i det nye museum (Rasmussen 1979).

Også komitéens kontakter til Kultusministeriet gav bonus. På forslag fra regeringen bevilgede Rigsdagen allerede fra start et femårigt statstilskud på 2.000 kr. årligt til det nye museum til indkøb og reparation af musikinstrumenter. Fra 1903 blev tilskuddet gjort permanent, og museet fik yderligere en årlig bevillingsforøgelse på 1.000 kr. til betaling af husleje til Kunstindustrimuseet, som hidtil havde stillet lokalerne gratis til rådighed for Musikhistorisk Museum (Hammerich 1909, VIII). I 1963 – efter 65 års bofællesskab med Kunstindustrimuseet – lykkedes det museet med økonomisk støtte fra Kulturministeriet at erhverve og istandsætte Reformert Kirkes tidligere præstegård, en 1700-tals bygning i gaden Åbenrå. I 1966 kunne Musikhistorisk Museum så endelig slå dørene op for nye permanente udstillinger – denne gang i sit eget, smukt restaurerede hus. I 1977 blev museets instrumentsamlinger udvidet med Carl Claudius' omfattende privatsamling, som han ved sin død i 1931 havde testamenteret til staten, og som siden 1946 havde været administreret af den til enhver tid siddende direktør for Musikhistorisk Museum. Sammenlægningen af de to samlinger krævede udvidelse af det eksisterende areal, og endnu en gang trådte Kulturministeriet til. Ministeriet købte og istandsatte nabohusene, og i 1979 åbnede det nye museum, Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling, for publikum; museet rådede herefter over hele husrækken Åbenrå 26-34 (Torp 2010).

I sin egenskab af statsanerkendt⁴ specialmuseum modtog museet nu størstedelen af sine driftsmidler fra ministeriet i henhold til § 16, stk. 2, i *Museumsloven af 1976*.⁵

I 2006 blev Musikhistorisk Museum en del af Nationalmuseet, og siden da er museets officielle betegnelse "Musikmuseet – Musikhistorisk Museum & Carl Claudius'

2 Firmaet producerede bånd, kvaster, overspundne knapper m.m. til pynt på møbler og uniformer.

3 Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samlings accessionsprotokol 1898-1965.

4 For statsanerkendte museer gælder det, at de på tilfredsstillende vis skal bidrage med indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling – i daglig tale benævnt "de 5 museumsøjler".

5 §16. Kulturministeren kan yde et særligt driftstilskud til statsanerkendte museer, som udfører en virksomhed af særlig betydning. Stk. 2. Kulturministeren kan yde tilskud til løsning af fællesopgaver, erhvervelser samt museers virksomhed i øvrigt.

Samling"; navnet afspejler dermed museets 120 år lange historie (Torp 2006). Indtil sammenlægningen med Nationalmuseet havde Musikmuseet været en selvejende institution med egen bestyrelse. Sammenlægningen med Nationalmuseet betød, at Musikmuseet overgik til at være en del af et statsligt hovedmuseum.⁶ Administrativt og organisatorisk medførte ændringen længere beslutningsveje – men til gengæld fik Musikmuseet hermed direkte adgang til konserverings- og bevaringsmæssig ekspertise og bistand samt mulighed for tværfagligt samarbejde med kolleger inden for Nationalmuseets mange specialer og administrative funktioner.

Musikmuseet – Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samlings bygninger i gaden Åbenrå. Foto: Kurt Larsen

På det musikfaglige og organologiske område – læren om og studiet af musikinstrumenter – har det derimod ikke betydet nogen ændring i forhold til Musikmuseets målsætning, hovedopgaver og allerede eksisterende landsdækkende forpligtelser som specialmuseum, disse omfatter stadig:

- at indsamle, bevare og udforske musikinstrumenter og andet dokumentarisk materiale til belysning af musikken og dens udtryksformer i kulturhistorisk sammenhæng samt formidling heraf
- at fremme og bidrage til national og international forskning i museets samlinger
- at varetage sikring af musikinstrumenter og dokumentarisk materiale til belysning af danske musikforhold.

Overordnet kan man sige, at museet aldrig har haft de nødvendige ressourcer til at gennemføre egentligt feltarbejde. Hvad angår løbende erhvervelser af musikinstrumenter fra kulturer *uden for* Danmark, har museet haft tradition for at "trække på" musikforskere, der i forbindelse med deres feltarbejde på vegne af museet har udvalgt og hjemkøbt repræsentative musikinstrumenter. Museets samling af instrumenter fra

6 Museumsloven af 1976 Kapitel 2 §5: *Nationalmuseet er Danmarks kulturhistoriske hovedmuseum. Museet har til opgave at belyse Danmarks kultur og verdens kulturer og deres indbyrdes afhængighed. Stk. 2. For dansk kulturs vedkommende skal museet anlægge og opretholde repræsentative samlinger. Stk. 3. Museet skal synliggøre og perspektivere samlingerne ved deltagelse i internationalt samarbejde. §12: De statslige hovedmuseer yder museumsfaglig bistand til de øvrige statslige og til statsanerkendte museer.*

Bahrain er et sådant eksempel: indsamlet af musiketnologen Poul Rovsing Olsen i forbindelse med hans deltagelse i arkæologen P.V. Glob's ekspeditioner til Bahrain i Den Arabiske Golf i 1960'erne. De respektive musiketnologer har ved hjemkomsten delt erfaringer fra deres feltarbejde med museets fagfolk, hvilket blandt andet er sket i samarbejde omkring særudstillinger og i form af foredrag (se Faktaboks 1).

Fra 1976 var museet hjemsted for et 3-årigt forskningsprojekt med titlen "Musik og musikalsk virksomhed i Danmark i perioden 1770 – til ca. 1850" iværksat af Statens Humanistiske Forskningsråd. Projektet resulterede i to større publikationer (Falcon Møller 1983; Reventlow 1983) foruden et omfattende referencearkiv – "Dansk musik-historisk arkiv" – som er tilgængeligt på Musikmuseets bibliotek. I forbindelse med indsamling og dokumentation af folkelige musiktraditioner i Danmark samarbejdede museet i 1970'erne og 1980'erne – under folkemusikbevægelsen – med Dansk Folke-mindesamling foruden med lokalhistoriske museer og arkiver samt andre aktører. Hertil kommer, at museets daværende daglige leder Mette Müller – blandt andet i forbindelse med erhvervelser til museet – interviewede såvel udøvere som ejere af traditionelle instrumenter. Undersøgelse af en given genstands proveniens inden erhvervelse er desuden almindelig museumspraksis og derfor også gældende for Musikmuseets arbejde – uanset hvilke aspekter af dansk musikliv museet beskæftiger sig med.

Formidling gennem tiderne

Siden åbningen i 1898 har skiftende direktører sat deres præg på museets indsamlings-, forsknings- og formidlingsstrategi; og museets fysiske flytninger til nye lokaliteter har i tidens løb givet yderligere anledning til gentænkning af museets plads i samtiden og dets samspil med musiklivet i øvrigt (se Faktaboks 2).

1898-1965

I begrundelsen for oprettelsen af et musikhistorisk museum i København blev der lagt vægt på værdien af musikinstrumenter som middel til udbredelse af viden om tidligere tiders musikkulturer. De indsamlede instrumenter skulle efter istandsættelse bringes i spilbar stand, således at de kunne høres ved koncerter og demonstreres ved foredrag både på museet og udenfor. Under programoverskriften "Historisk Koncert" afholdt det nyåbnede museum i vinteren 1898 sin første koncert i Hornung & Møllers koncertsal i Bredgade,⁷ hvor man kunne høre i alt 10 forskellige historiske strenge-, blæse- og tasteinstrumenter håndteret af fremtrædende musikere fra blandt andet Det Kongelige Kapel.

Musikhistorikeren Angul Hammerich var en engageret fortaler for de "gamle instrumenter", som han også inddrog i sin undervisning på universitetet. Traditionen for afholdelse af koncerter og koncertforedrag med originalinstrumenter udgjorde således en central del af formidlingen fra museets åbning i 1898 til Hammerichs død

7 Pianofirmaet Hornung & Møller (1851-1972) havde fra 1872-1972 til huse i Dehns Palæ, Bredgade 54. Koncertsalen med plads til ca. 200 tilhørere blev indviet i 1882 (hentet 22.10.2018 fra www.kb.dk/da/nb/samling/ma/fokus/horn.html).

i 1931 (Jensen 1998). De "Historiske Koncerter" fortsatte under Hammerichs efterfølger Godtfred Skjerne – museets direktør i årene 1931-1955 – ligesom omvisninger i udstillingen og demonstration af udvalgte instrumenter indgik i museets udadvendte virksomhed. Skjerne (1880-1955), der var uddannet jurist, var en anerkendt musikforsker med flere tillidshverv inden for dansk musikliv blandt andet som redaktør af tidskriftet *Musik* (I-IX, 1917-1925).

Efter Skjernes død overgik direktørstillingen til dr.phil. Henrik Glahn (1919-2006). Glahn var i 1950 blevet ansat som adjunkt på *Musikvidenskabeligt Institut*, hvor han i 1967 blev udnævnt til professor; han bestred således de to poster sideløbende.⁸ I 1980 overgik stillingen som direktør for museet til Mette Müller, og Henrik Glahn fortsatte som formand for museets bestyrelse frem til 1994.

Med Henrik Glahn som direktør for Musikhistorisk Museum i 1955 øgedes koncertaktiviteterne. Museets sæsonprogrammer fra årene 1960-1980 afspejler ikke kun Glahns interesse og ekspertise inden for europæisk renæssancemusik men også hans store internationale netværk. I 1960-1961 kunne museet således præsentere såvel danske musikere som musikere og ensembler fra Holland, Schweiz og Tyskland ved en række koncerter med renæssance- og barokmusik i centrum og med rod i den voksende *tidlig musik-bevægelse*. Et blik på sæsonprogrammerne fra 1960-1980 viser, at såvel professionelle som amatører fra det danske tidlige musik-miljø fik stadig mere plads i museets koncertvirksomhed, som også inkluderede koncerter, hvor danske og udenlandske musikere optrådte sammen, hvilket utvivlsomt har været inspirerende for miljøet (se Faktaboks 3).

Koncerterne blev afholdt i Kunstindustrimuseets foredragssal, og det var almindeligt at benytte museets historiske tasteinstrumenter. Selv efter Musikhistorisk Museums flytning til Reformert Kirkes præstegård i 1966 foregik de fleste af museets koncerter i Kunstindustrimuseet. Traditionen ophørte først, da Musikmuseet fik sin egen koncertsal i 1979. Præsentationen af de udenlandske kunstnere foregik ofte i samarbejde med andre musikinstitutioner herunder Danmarks Radio, Det Kgl. Danske Musikkonservatorium og flere af byens kirker.

1966-2010

Henrik Glahn investerede i sin direktørtid fra 1955 til 1980 mange kræfter og politisk tæft i at sikre museet egnede bygninger og tidssvarende permanente udstillinger. Det var også takket være hans indsats, at Carl Claudius' historiske Samling i 1977 kunne overdrages fra staten til den selvejende institution Musikhistorisk Museum.

Ved åbningen af Musikhistorisk Museum i 1966 i Reformert Kirkes tidligere præstegård brillerede museet med noget så avanceret som afspilning af musik leveret fra store båndoptagere placeret i præstegårdens kælder og afspillet fra højtalere skjult bag vægbeklædningen i udvalgte udstillingslokaler. Udstillingen var tilrettelagt som en kronologisk vandring gennem de europæiske musikinstrumenters historie fra Middel-

8 Glahn var i 1960 blandt de stiftende medlemmer af *The International Committee of Music Museums and Collections* (CIMCIM) i *The International Council of Museums* (ICOM) under UNESCO.

Fra venstre mod højre: Rainer Weber (dulcian, pommer, zink og blokføjte), Ingolf Olsen (lut), Oliver Hirsch (altgambe), Jørn Jørkov (kontratenor), Jette Fredborg (bassgambe) og Ture Bergstrøm (sordun). Rainer Weber var tysk bygger og restaurator af træblæseinstrumenter. Koncerten blev afholdt d. 1.12.1968, og programmet bestod af musik fra 14-1500-tallet. Få dage inden koncerten på museet havde ensemblet optrådt med nogenlunde samme program i Bistrup Kirke og Catherine Zachariassen ved orglet. Pressefoto optaget i museets renæssancerum i udstillingen i Reformert Kirkes præstegård, november 1968 – bemærk de museale "overtrækssko". Fotograf ukendt.

alder til midten af 1800-tallet. De formidlingsmæssige ideer og planerne bag opbygningen af den nye udstilling må i vid udstrækning tilskrives samspillet mellem Henrik Glahn og Mette Müller (1930-). Mette Müller, som var cand.mag. i musik og fransk, var inspektør i årene 1964-1980, hvorefter hun overtog stillingen som museets direktør i perioden 1980-1998.

Mette Müller var også drivkraften og den kreative hjerne bag de formidlingsmæssige tiltag efter udvidelsen i 1979. Udstillingen i præstegården var fortsat kronologisk organiseret – nu dog udvidet og styrket med instrumenter fra Claudius' samling.

Der var indrettet et rum til særudstillinger, foruden to små musikalske legerum til børn. Hertil kom, at afspilningen af musik i udstillingen overgik fra spolebåndoptagere og højtalere til kassettebåndafspillere med hovedtelefoner; båndaf spillerne blev i 1995 afløst af CD-afspillere. De forbedrede pladsforhold gav også museet mulighed for at opfylde et længe næret ønske om en egen sal til afholdelse af koncerter og foredrag. Salen, som kunne rumme i alt 85 personer, blev et vigtigt omdrejningspunkt for samspillet mellem den levende musik og de udstillede genstande. Man kunne orientere sig om kommende koncerter og foredrag i museets sæsonprogram, der som regel

Uddrag af barokudstillingen efter nyindretningen i 1979. Foto: Kurt Larsen

I de nytilkomne huse, Åbenrå 26-30, var udstillingen tematisk opbygget.

Traditionel dansk folkemusik præsenteret i to små rum i Åbenrå 26, et fredet "ildebrandshus" fra omkring 1750. Foto: Kurt Larsen

bød på 8-10 arrangementer. Der indførtes månedlige omvisninger i udstillingen under overskriften "En Times Tid" og workshops for børn foruden skiftende tema- og særudstillinger i det dertil indrettede lokale.

I 1998 tiltrådte dr.phil. Lisbet Torp (1949-) stillingen som direktør efter 4 år på posten som museumsinspektør. Efter Musikmuseets sammenlægning med Nationalmuseet i 2006 fortsatte hun i en stilling som overinspektør. I årene 2008-2014 var hun initiativtager og drivkraft bag museets flytning og nyopstilling i det tidligere Radiohus. Lisbet Torp gik på pension i 2017.⁹ Flere af de permanente temaudstillinger blev i løbet af disse år erstattet med andre temaer. Den kronologiske udstilling i præstegården forblev derimod stort set uændret frem til 2011, hvor planerne om flytning af museet begyndte at tage form. Koncerter og temaomvisninger var fortsat på programmet, fra 1994 var museet en fast del af Kulturnatten, og i årene 1998-2008 indgik museet i Copenhagen Jazzfestival.

I 2001 tog museet fat på et emne, man ikke tidligere havde behandlet – det rytmiske instrumentarium. Museet havde på det tidspunkt ingen egne instrumenter at bidrage med, og særudstillingen *STRØM TIL! – En udstilling om el-guitarer og el-basser* blev til i nært samarbejde med musikere, samlere, byggere og forhandlere, der udlånte deres instrumenter til udstillingen og bidrog med deres ekspertise.

Forarbejdet til *STRØM TIL!* gav museets ansatte nyttig specialviden inden for denne instrumentgruppe (Torp 2001), og i 2004 kunne museet med ekstern rådgivning fra el-bassist Søren Koch indkøbe et større antal instrumenter til sammenstykning af et komplet pigtrådsinstrumentarium fra begyndelsen af 1960 til opstilling i den permanente udstilling.

Omvisninger har siden museets åbning i 1898 altid været en del af tilbuddet til voksne – og efter genåbningen i Reformert Kirkes præstegård i 1966 også til børn. I midten af 1990'erne tilbød museet musikeventyret *Den fortryllede skov*¹⁰ som opsøgende skoleforestilling, og i skoleåret 2002-2003 gennemførte museet pilotprojektet *Det Klingende Museum* i samarbejde med Radiosymfoniorkestret, Det Kgl. Danske Musikonservatorium, Rytmisk Musikkonservatorium og Skoletjenesten.

Et udsnit af de i alt 150 el-guitarer og el-basser, som kunne ses i udstillingen *STRØM TIL!* (2001-2002). I udstillingen indgik 37 danskbyggede instrumenter, herunder ikoniske instrumenter som for eksempel D.A.D.'s "Raketbas" og Cartoons "Revolverguitar", foruden forstærkere og andet gear. Foto: Kurt Larsen

9 I perioden 2010-2016 var Lisbet Torp præsident for *The International Committee of Music Museums and Collections* (CIMCIM) i *The International Council of Museums* (ICOM) under UNESCO.

10 Med musik af Kurt Larsen og tekst af Lisbet Torp.

Rosenørns Allé 22, Konservatoriets og Musikmuseets hovedindgang. Foto: Kurt Larsen

I perioden 2011-2014 var Musikmuseet lukket for publikum for at give tid til nedpakning af husene i Åbenrå, ombygning af to etager i det tidligere Radiohus samt indretning af det nye museum.

Musikmuseets forskningsbibliotek og arkiv

Musikmuseet har et omfattende bibliotek og arkiv, som helt fra museets oprettelse indtog en vigtig plads i samlingen. Af Musikhistorisk Museums første *Fortegnelse over Musikhistorisk Samlings Bibliothek* fra 1899 og de følgende år kan man således følge tilvæksten af bøger, noder og arkivalier. Fortegnelsen, udfærdiget af organist og klokkenist P.S. Rung-Keller (1879-1966), vidner med sine 43 indførsler om et bredt dækkende udvalg af litteratur om europæiske og ikke-europæiske musikinstrumenter, musikhistorie, instrumentskoler og kataloger fra udenlandske samlinger af musikinstrumenter. Hertil kommer mindst to liturgiske skrifter modtaget fra Carl Claudius, som tidligt havde en finger med i spillet og inden længe trådte ind i museets bestyrelse.

Ud over bøger, noder, arkivalier og billedkunst samlede både Angul Hammerich og Carl Claudius sjældne og kostbare hymnologiske manuskripter¹¹ og tryk.

Disse internationalt betydningsfulde samlinger af kirkelige nodeskrifter udgør i dag de ældste genstande i begge samlinger og er beskrevet i både Hammerichs og Claudius' kataloger (Hammerich 1909, 130-136; Hammerich 1911, 150-156; *Carl Claudius' Samling* ... 1931, 394-412). Sidenhen har museets hymnologiske samling fået en til-

¹¹ Hymnologi er læren om kirkesangens oprindelse, udforskning og udvikling.

Liturgisk skrift fra Carl Claudius' Samling. Det store antiphonarium er håndskrevet og er fremstillet i et franciskanerkloster i Rom i 1439. Foto: Jørgen Nielsen

vækst af koralbøger, melodibøger, salmebøger, hymnologisk litteratur og arkivalier fra salmeforsker, komponist og organist Ole Erland Thuner¹² (1886-1939), fra musikforsker og organist Søren Sørensen (1920-2001) og fra Henrik Glahn.

Hammerich og Claudius

Angul Hammerich lod Musikhistorisk Museums samlinger af arkivalier, billeder, fotos m.m. genstandsregistrere. En større samling af grammofonplader, *Dansk Grammofon-Bibliotek* – en gave fra Skandinavisk Grammofon Aktieselskab – er beskrevet kort i katalogen; samlingen har dog intet genstandsnummer, og tanken var, at den løbende skulle forøges.¹³ Hammerich nævner desuden i sit forord til katalogen, at museet omfatter en bogsamling med specialværker om musikinstrumenter og om musikhistorie. Angul Hammerich og Carl Claudius indsamlede således de samme typer genstande, men på et tidspunkt, hvor det stadig var muligt at finde genstande til rimelige priser på markedet. Claudius beskriver selv sit syn på det at være samler – han er en "Konge i sin egen Samlings Rige" – og hvordan det omkring 1900 var et godt tidspunkt at samle musikinstrumenter (Claudius 1921, 29).

Carl Claudius var ikke musikvidenskabsmand, men samler om en hals. Da han øjensynligt samlede for sin fornøjelses skyld, kunne han tillade sig at købe efter egen smag og lyst, og dét har han tydeligvis gjort, vel ofte når konsulembedet bragte ham til udlandet. Såvel hans samling af musikinstrumenter som hans samling af bøger og noder afspejler, at han gik bevidst og målrettet efter deciderede samlerobjekter. I

¹² Forfatterne takker organist Inge Bønnerup for oplysninger om O.E. Thuner

¹³ Pladesamlingen findes naturligvis stadig i Musikmuseets samlinger, men nu om stunder indsamler museet ikke lydbærende materialer i større stil. Ansvar for at dokumentere dansk lydhistorie påhviler Det Kongelige Bibliotek – Aarhus. Musikmuseets lydbærende materiale relaterer sig typisk direkte til genstande og arkiver i museets samlinger.

Claudius' Samling finder man også 180 såkaldte RISM-værker – trykte og håndskrevne noder og teoretiske værker fra før 1800. Musikmuseets samling af RISM-værker omfatter i dag 1.142 titler, som alle er registreret som værende af Enestående National Betydning (ENB). Omfanget af Claudius' samling af bøger og noder udgør 1.255 titler, som – bortset fra de hymnologiske skrifter – ikke er registreret i hans katalog over samlingen.

Angul Hammerich havde fået Danmarks første filosofiske doktorgrad i musik på sin afhandling om musikken ved Christian IV's hof (Jensen 2002, 479-480). Hammerich blev den første docent i musikhistorie ved Københavns Universitet; et embede, han besad i årene 1896-1922. Musikvidenskab var blevet oprettet som fag ved Københavns Universitet i 1895 efter tysk forbillede og var på det tidspunkt ung som humanistisk universitetsfag ("Musikvidenskab" 1987, 60-61).

Samlingerne i Musikhistorisk Museum blev således grundlagt efter ganske andre indsamlingsprincipper end hos Claudius, nemlig systematisk efter instrumenttyper, hvilket afspejler sig i Musikhistorisk Museums bibliotek. Her var biblioteket fra begyndelsen et forskningsbibliotek, som i høj grad var funderet på speciallitteratur om musikvidenskab, altså blandt andet musikhistorie og organologi.

Arkiverne, bøgerne og musikikonografien

Musikmuseets samlinger af original billedkunst – blandt andet malerier, tegninger og stik – er en del af arkivet. I Musikmuseets udstilling finder man adskillige malerier, kobberstik og tegninger. Musikikonografi er vigtig for forståelsen, idet gengivelser af musikinstrumenter og musikalske scener vidner om praksis og kultur på et givent tidspunkt. Et maleri kan således – i mange tilfælde bedre og mere præcist end en udstillingstekst – sætte udstillede musikinstrumenter i relief.

Også materialer fra museets bibliotek og arkiv indtager i dag en fremtrædende plads i udstillingen; musikaler og arkivalier sætter på samme vis som billedkunst forskellige tiders musikpraksis i perspektiv.

Desuden tjener materialerne til – delvis som et slags politisk statement – at understrege, at museets bibliotek og arkiv er en integreret del af samlingerne. Herved skiller Musikmuseet sig ud fra de fleste musikmuseer i udlandet.

Materialer

Musikmuseets formål er at belyse og dokumentere dansk musik og musikliv i særdeleshed, og det afspejler sig naturligvis i museets forskningsbibliotek og arkiv,¹⁴ som dog også antager det brede verdensperspektiv. På læsesalen (med mediatek) kan man fordybe sig i museets omfattende håndbibliotek med speciallitteratur på adskillige sprog om musikinstrumenter, musikhistorie, musikteori, musikbiografier og musikteoretiske værker (de tidligste fra 1500-tallet). Dansk musikliv belyses gennem omfattende person- og institutionsarkiver; i hovedoverskrifter i form af små og store arkiver, breve, dagbogsoptegnelser, scrap- og stambøger, fotografier (og andre portrætformer med personer og musikinstrumenter som motiver), koncertprogrammer fra ca. 1850

14 Den følgende tekst er delvis baseret på beskrivelsen af Musikmuseets bibliotek og arkiv udarbejdet til prospektet i forbindelse med flytningen og nyopstillingen af Musikmuseet.

og frem samt omfattende udklipssamlinger foruden enkelte private lydoptagelser. Museet indsamler kun lydbærende materiale med direkte relation til samlingerne.

Nodesamlingen omfatter såvel trykte som håndskrevne noder fra 1000-tallet og frem. Fra Hammerichs og Claudius' tid findes en stor samling af nodeautografer af især danske komponister, blandt andet ikke tidligere udgivet musik, som kan danne – og i flere tilfælde *har* dannet – grundlag for repertoireudvidelse for nodeforlag og musikere. I samlingen af trykte noder er også titler, som udelukkende findes i Musikmuseets samlinger, idet pligtaflevering af noder til Det Kongelige Bibliotek først blev indført ved lov i 1902.¹⁵

Tidsskriftsamlingen indeholder danske og udenlandske periodica fra 1700-tallet og frem i form af både løbende og ældre abonnementer, hvoraf flere skrifter ikke findes andre steder i landet. Musikmuseet lægger desuden hus til Det Danske Orgelselskabs store samling af orgeltidsskrifter fra hele verden. Hertil kommer en komplet og løbende registrering af og materiale om samtlige orgler i Danmark, varetaget af Den Danske Orgelregistrant, som er indlejret i Musikmuseet.

Det er tillige muligt at studere tekniske tegninger og opmålinger af musikinstrumenter i Musikmuseets samlinger. Musikmuseet har jævnligt besøg af forskere og instrumentbyggere, som ønsker at opmåle et instrument med det formål at publicere en artikel eller en bog – eller at bygge en kopi af instrumentet. Museets genstandsarkiv er således levende og forøges løbende.

Museets bibliotek vokser i form af indkøb af den nyeste litteratur inden for organologi foruden gaver fra gavmilde givere, heriblandt *Magister Jürgen Balzers Fond* og *Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samlings Fond*, med hvis støtte museet har kunnet anskaffe bogværker, hvis pris ligger ud over dets begrænsede biblioteksbudget. Tit og ofte modtager museets bibliotek og arkiv gaver fra offentligheden; i hvert enkelt tilfælde tages nøje stilling til materialets proveniens og historiske betydning for eftertiden, idet museet skal tage højde for såvel pladsforhold som konserveringsbehov på længere sigt.

Brugerne af museets bibliotek og arkiv er en mangefacetteret gruppe, der spænder fra skolebørn og gymnasieelever over almindeligt musikinteresserede til forskere og instrumentbyggere fra ind- og udland. Materialer i Musikmuseets forskningsbibliotek og arkiv er søgbare i form af bibliografiske poster i onlinekatalogen via Musikmuseets del af Nationalmuseets hjemmeside. Musikmuseets biblioteks- og arkivdatabase er en del af REX-fællesskabet med *Det Kongelige Bibliotek* som vært. Materialer i Musikmuseets bibliotek og arkiv kan desuden søges via Bibliotek.dk. Musikmuseets faginspektører besvarer såvel fysiske som skriftlige henvendelser inden for museets områder og samlinger.

Museets publikationer

Musikmuseets egne publikationer omfatter fra gammel tid Hammerichs katalog over samlingerne fra 1909, sidenhen udgivet på tysk i 1911 i en udvidet version, og Claudius' katalog fra 1931. Musikhistorisk Museums kataloger står som et øjebliksbillede af

15 Specialkonsulent ved Det Kongelige Bibliotek Anne Ørbæk Jensen takkes for oplysninger om *Lov om pligtaflevering af noder*, maj 1902 (se også Jürgensen 1998).

Billedkunst i Musikmuseets udstilling, i centrum ses Reinhold Timms maleri fra perioden 1622/1625 af Christian IV's musikanter. Foto: Jørgen Nielsen

H.C. Lumbyes trompeterbrev fra 1825. Tivolis første musikdirektør H.C. Lumbye (1810-1874) var uddannet trompetist og var i mange år ansat som militærmusiker ved Hestgarden i København. Som 15-årig blev H.C. Lumbye udlært trompetter ved Fyenske Regiment i Odense og fik sit "svendebrev". Trompeterbrevet var samtidig Lumbyes ansættelsesbrev ved regimentet. Foto: John Lee

samlingens art på det givne tidspunkt, medens Claudius' katalog giver det fulde billede, fordi det udkom på et tidspunkt, hvor hans samling ikke kunne vokse yderligere, eftersom han døde i 1931. Museet har ikke udgivet samlingskataloger siden 1911, men der arbejdes p.t. på et såkaldt highlight-katalog med udvalgte genstande i museets ny-opstillede udstilling.

Musikhistorisk Museum har fra 1969 udgivet større og mindre kataloger i forbindelse med særudstillinger, og i 1982 udkom museets første skrift i serien *Meddelelser fra Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling* med beskrivelser af nyerhvervelser, forskning og andre museumsrelaterede emner og begivenheder.

Musikmuseets bibliotek og arkiv rummer masser af materiale til videre udforskning – der er med andre ord grobund for specialeskrivning og ph.d.-afhandlinger, ligesom musikere kan finde materiale om blandt andet opførelsespraksis. Med de mange typer brugere in mente udgør museets bibliotek og arkiv en kilde til læring inden for alle aspekter af musik som kulturelt udtryk.

*Coda. Et museum er aldrig færdigt – eller bør i hvert fald ikke være det ...*¹⁶

En organisationsændring har i 2017 medført en opdeling mellem de to hovedområder **samlinger** og **formidling** fordelt på museets medarbejdere. Den organisatoriske forandring har som et positivt resultat blandt andet medført en væsentlig opnormering på formidlings- og undervisningsområdet, hvilket åbner helt nye muligheder for udvikling af området. Med den nye formidlingsindsats har museet valgt at fokusere på undervisning af børn og unge samt andre grupper i hverdagene. Til gengæld vil der fremover være events og aktivitetstilbud i udstillingen i weekender med det formål at tiltrække flere individuelle besøgende.

Nationalmuseets beslutning om at begrænse Musikmuseets åbningstider skal ses på baggrund af de statslige besparelser på akkumulerende 2 % årligt i perioden 2016-2020 (det såkaldte omprioriteringsbidrag) kombineret med et lavere besøgstal på hverdage end forventet siden museets genåbning i 2014.

Der er ingen tvivl om, at Musikmuseet i de kommende år vil stå over for udfordringer i form af nye udefrakommende krav og i mødet med skiftende tiders strømninger – udfordringer, som vil kræve både åbenhed og fleksibilitet.

Referencer

- Carl Claudius' Samling af gamle Musikinstrumenter / Collection Carl Claudius*, Beskrivende Katalog udgivet posthumt ved Godtfred Skjerne. 1931. København: Levin & Munksgaards Forlag.
- Claudius, Carl. "Om Samlere." 1921. In *Musik. Tidsskrift for Tonekunst*, 5. Aargang, Nr. 3, redigeret af Godtfred Skjerne, 29-34. København.

16 Citat fra direktør Henrik Glahns åbningstale ved indvielsen af det nye Musikhistoriske Museum i Reformert Kirkes tidligere præstegård i 1966

- Dysthe, Olga, Nana Bernhardt og Line Esbjørn. 2012. *Dialogbaseret undervisning – kunstmuseet som læringsrum*. Bergen: Unge Pædagoger.
- Falcon Møller, Dorthé. 1983. *Danske instrumentbyggere 1770-1850. En erhvervshistorisk og biografisk fremstilling*. København: G.E.C. Gad.
- Fink-Jensen, Kirsten og Anne Maj Nielsen. 2009. *Æstetiske læreprocesser – i teori og praksis*. Danmark: Billesø og Baltzer.
- Hammerich, Angul. 1909. *Musikhistorisk Museum. Beskrivende illustreret Katalog*. København.
- Hammerich, Angul. 1911. *Das musikhistorische Museum zu Kopenhagen. Beschreibender Katalog*. Kopenhagen.
- Jensen, Anne Ørbæk. 1998. "Disse monumenter ere jo ikke stene." In *Musikkens tjenere. Instrument – forsker – musiker, Meddelelser fra Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling VI: 1898-1998*, redigeret af Mette Müller og Lisbet Torp, 33-69. København: Museum Tusculanum Press.
- Jensen, Anne Ørbæk. 2002. "Angul Hammerich." In *Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Allgemeine Enzyklopädie der Musik*, begründet von Friedrich Blume, zweite, neubearbeitete Ausgabe hrsg. von Ludwig Finscher. Personenteil, Bd. 8. Kassel: Bärenreiter.
- Jürgensen, Knud-Arne. 1998. "(Af)levering af musiktryk i Danmark – i lyst, pligt og nød". In *Den trykte kulturarv. Pligtaflevering gennem 300 år*, redigeret af Henrik Horstbøll og John T. Lauridsen, 169-194. København.
- Knudsen, Lars Emmerik Damgaard. 2009. "At lære fra kroppen." In *Læring og erkendelse*, redigeret af Merete Wiberg, Maziar Etemadi, Michael Paulsen, Søren Harnow Klausen, 137-66. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Krogh, Torben. 1979-1984. "Godtfred Skjerne". In *Dansk Biografisk Leksikon*, 3. udg. København: Gyldendal. Hentet 4. juni 2018 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=297501>
- Martens, Marie. 2010. "Bibliotek og Arkiv." In *Musikmuseet i Nye omgivelser*, redigeret af Lisbet Torp et al., 41-45. København.
- "Musikvidenskab." 1987. In *Gads Musikleksikon*, M-Å, 2. reviderede udgave, redigeret af Søren Sørensen et al. København: G.E.C. Gad.
- Müller, Mette. 1982. "Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling." In *Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling 1980/81*, redigeret af Mette Müller, 4-22. København.
- Rasmussen, Holger. 1979. *Bernhard Olsen. Virke og Værker, Folkelivsstudier 6*, 213-14. København: Nationalmuseet.
- Reventlow, Sibylle. 1983. *MUSIK på FYN blandt kendere og Liebhabere*. København: G.E.C. Gad.
- Torp, Lisbet. 2001. *STRØM TIL! En udstilling om el-guitarer og el-basser*, redigeret af Lisbet Torp. København.
- Torp, Lisbet. 2006. "Musik skal der til!". In *NYT III*, redigeret af Bodil Bundgaard Rasmussen, 4-9. København: Nationalmuseet.
- Torp, Lisbet. 2010. "Musikmuseet og dets huse." In *Meddelelser fra Musikmuseet XI 2007-2009*, redigeret af Lisbet Torp, 88-119. København.

FAKTABOKS 1 – Udvalgte udstillinger i perioden 1966 -2014

- 1966 Åbning af nye permanente udstillinger i Åbenrå 32-34
- 1969 Classical Indian Musical Instruments (i samarbejde med musiketnolog Erik Kirchheiner)
- 1971 Træk og tryk og pust og sug – fra asiatisk mundorgel til europæisk harmonika
- 1972 From Bone Pipe and Cattle Horn to Fiddle and Psaltery
- 1975 Musik og mennesker i Thailands bjerge (i samarbejde med musiketnolog Hans Peter Larsen)
- 1979 Åbning af nye permanente udstillinger i Åbenrå 26-34
- 1980 Musikinstrumenter i Kina, Japan og Korea
- 1980 Kvinder komponerer
- 1982 Musical Instruments from Africa South of the Sahara (i samarbejde med etnograf Åke Norborg)
- 1982 Joseph Haydn 1982. Vandreudstilling
- 1985 Heinrich Schütz og Danmark
- 1987 På sporet af lyden. En udstilling om optagelse og gengivelse af musik
- 1988 Christian IV og Europa (deltagelse i den 19. Europarådsudstilling, Danmark 1988, på Kronborg)
- 1990 MASSER AF MESSING – en udstilling om trompetinstrumenter (i samarbejde med bl.a. Det Danske Trompeterlaug)
- 1991 Mandolin i Danmark – En udstilling om instrumentets byggere, brugere og betydning
- 1992 Musik og reklame
- 1993 Harpens kraft / The Power of the Harp
- 1996 Musik på væven – Charlotte Schrøder på Musikhistorisk Museum
- 1999 Stadsmusikanter i Danmark (i samarbejde med Jens Henrik Koudal, Dansk Folkemindesamling). Vandreudstilling
- 2001 STRØM TIL! – En udstilling om el-guitarer og el-basser (i samarbejde med musikere, samlere, byggere og forhandlere)
- 2003 MUSIK TIL SALG. Dansk lyd i hundrede år – En udstilling om Den Danske Musikbranche 1903-2003 (i samarbejde med Morten Hein og Søren A. Olsen). Vandreudstilling
- 2005 Det danske klaver – fra piano til forte (i samarbejde med bl.a. Dorte Falcon Møller og Bach Klaver & Flygler)
- 2014 Åbning af nye permanente udstillinger i det tidligere Radiohus i Rosenørns Allé

FAKTABOKS 2 – Musikmuseets historie 1898-2014

- 1898 Den selvejende institution Musikhistorisk Museum åbner i lånte lokaler i Kunstindustrimuseets bygning ved Rådhuspladsen.
- 1926 Musikhistorisk Museum følger med Kunstindustrimuseet til Bredgade.
- 1931 Museets første direktør, Angul Hammerich, dør.
- 1931 Privatsamleren, fabrikant Carl Claudius, dør. Han har inden sin død testamenteret sin store samling til staten.
- 1965 Musikhistorisk Museum flytter til gaden Åbenrå 32-34, Reformert Kirkes tidligere præstegård.
- 1966 Musikhistorisk Museum åbner for publikum i egen museumsbygning.
- 1977 Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' musikhistoriske Samling sammenlægges til ét museum. Museet skifter navn til Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling.
- 1979 Museet udvider med nabohusene Åbenrå 26-30.
- 2006 Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling bliver en del af Nationalmuseet, og museet ændrer navn til Musikmuseet – Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samling.
- 2014 Musikmuseet åbner i nyindrettede lokaler i det tidligere Radiohus i Rosenørns Allé og bliver nærmeste nabo til Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, som flyttede ind i bygningen i 2008.

FAKTABOKS 3 – Udvalgte musikere 1960-1981

Middelalder – Renæssance – Barokmusik

- 1960 Viola da gamba-kvartet fra Schola Cantorum Basiliensis med bl.a. August Wenzinger
- 1961 Kammermusik-Trio Köln
- 1961 Musica da Camera, Basel
- 1961 Alfred Deller (kontratenor), England, og Finn Reiff (orgel) i Frederiksberg Kirke
- 1961 Kammermusikkreis Ferdinand Conrad, Tyskland
- 1961 Gustav Leonhardt (cembalo), Marie Leonhardt og Lars Frydén (barok-violiner), Holland
- 1962 Das Lauten Collegium, Tyskland
- 1962 Italiensk barokmusik: Christine Philipsen og Gurli Plesner (sang), Gunner Frederiksen og Thomas Rosenberg (viola da gamba), Karl Johan Isaksen (cembalo)
- 1962 Fransk barokmusik: Liselotte Selbiger (cembalo), Asta Ejvin Andersen (spinet), Ejvin Andersen (viola d'amore) og gambekvartet: Thomas Rosenberg, Hilmer Vigandt Nielsen, Charlotte Alstrup og Jørgen Glode
- 1963 Koret "Cantilena" (dir. Tamás Vetö), Mogens Johansen (bas), Jette Fredborg (viola da gamba), Jørn Jørkov (lut), Uffe Zachariassen (cembalo)
- 1963 Alfred Deller (kontratenor), England, Robert Conant (cembalo), USA
- 1963 Studio der Frühen Musik, München
- 1964 Viola da gamba-kvartet fra Schola Cantorum Basiliensis med bl.a. August Wenzinger
- 1964 The Julian Bream Consort, England (koncert i Odd Fellow Palæet i samarbejde med Gymnamusa)
- 1964 Kammertrio Köln
- 1964 Det danske Renaissance-kapel under ledelse af Ebbe Knudsen
- 1965 Capella Hafniensis under ledelse af Aksel H. Mathiesen
- 1965 Studio der frühen Musik, München
- 1965 Frans Brügger (blokfløjte) og Gustav Leonhardt (cembalo), Amsterdam
- 1965 René Rosso (sang og vielle), Schweiz
- 1965 Jill Nott-Bower (sang) og Robert Spencer (lut, theorbe, chittarone, guitar), England
- 1965 Mariolina De Robertis (cembalo) og Angelo Stefanato (violin), Italien
- 1966 Joan Benson (clavichord), USA
- 1966 Alfred Deller (kontratenor), England, Uffe Zachariassen (cembalo) og Viola da gamba-kvartet fra Schola Cantorum Basiliensis med bl.a. August Wenzinger
- 1966 Helga Gammeltoft-Hansen (viola d'amore), Asta Ejvin Andersen (cembalo), Ejvin Andersen (viola d'amore og clavichord), Jørgen Glode (viola da gamba)

- 1967 Concentus Musicus Wien – Ensemble für alte Musik, Wien
- 1967 Studio der frühen Musik, München
- 1968 Sertum Musicale Coloniense, Köln
- 1968 Rainer Weber (bas-dulcian, pommer, tenor-zink og tenorblokføjte), Tyskland, Jørn Jørkov (kontratenor), Ingolf Olsen (lut), Oliver Hirsch (altgambe), Jette Fredborg (basgambe) og Ture Bergstrøm (tenor-sordun)
- 1968 Jørn Jørkov (kontratenor), Ingolf Olsen (lut), gambekvartet: Charlotte Alstrup (diskant), Lone Vigand (alt), Jette Fredborg (bas), Jacob Rehling (bas) samt Uffe Zachariassen (cembalo)
- 1968 Ralph Kilpatrick (cembalo), England
- 1969 Berliner Ensemble für alte Musik
- 1969 Charlotte Alstrup (viola da gamba), Toke Lund Christiansen (tværfløjte), Per-Olof Johnson (lut og guitar), Knud Aage Larsen (viola d'amore), Catherina Zachariassen (cembalo)
- 1970 Syntagma Musicum – Amsterdam
- 1972 Medlemmer af Schola Cantorum Basiliensis med bl.a. August Wenzinger
- 1972 The Early Music Consort of London
- 1973 Eduard Melkus (violin), Wien, Yngve Trede (cembalo) og Lars Geisler (cello)
- 1974 Ars Viva: Susanne Ejvin Paltbo (mezzosopran), Kerstin Widengaard (cello), Ulla Wijk (blokføjte), [Uffe] Eilif Zachariassen (cembalo)
- 1974 Camerata Hafniensis, Danmark: blandet renæssanceensemble
- 1975 Sigiswald Kuijken (barokviolin og viola da gamba), Jeanne Vandermeer (barokviolin), René Jacobs (kontratenor), Wieland Kuijken (viola da gamba), Robert Kohnen (cembalo), Belgien
- 1975 Bruce Haynes (obo og klarinet) og Naoyuke Otake (blokføjte og fagot), Belgien, Eva Legène Andersson (blokføjte) og Karen Englund (cembalo)
- 1975 Colin Tilney (cembalo), England
- 1976 Den danske Violonbande: Troels Svendsen (violin), Jørgen Buhl Pedersen (violin), Wim Ten Have (viola), Dijke Koster (cello), Karen Englund (cembalo)
- 1980/81 Omvisninger i udstillingen og foredrag i samarbejde med Center for Historisk Musik.
Medvirkende bl.a. Lars Ulrik Mortensen, Jesper Bøje Christensen, Ture Bergstrøm, Troels Svendsen, Charlotte Lund Christiansen, Toke Lund Christiansen, Wim Ten Have, Merethe Westergaard, Christian Ancher Grøn og Den danske Saxofonkvartet